

@fosselat

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سخنان امیر مومنان علی (ع) به فرماندهان نظامی و انتظامی

موضوع

[گزیده هایی از نامه ۵۳ نهج البلاغه (عهدنامه مالک اشتر)]

تهیه شده توسط حجت الاسلام علی رجبی

تدبیر موضوعی
نهج البلاغه

سخنان امام خامنه ای حفظه الله در مورد برکت نیروه های مسلح

@fosselat

رهبر انقلاب اسلامی، نیروهای مسلح را در منطق اسلام و جمهوری اسلامی، «حصارهایی امن برای ملت» برشمردند و افزودند: نیروهای مسلح در زمان جنگ، در مقابل تهاجم دشمن، با دانش، تجربه و فداکاری، سینه سپر و آن را منکوب و وادار به عقب نشینی می کنند و در زمان صلح نیز با کارآمدی و آمادگی کامل، مایه ای اطمینان و آرامش خاطر ملت هستند و به همین دلیل، دشمنان به دنبال برهم زدن آرامش مردم از طریق مضطرب نشان دادن نیروهای مسلح هستند.

[28 فروردین -98 دیدار فرمانده کل ارتش و جمعی از فرماندهان نیروی زمینی با رهبر انقلاب]

- الف) اقشار مختلف جامعه [هفت دسته و گروه]
- ب) اثرات مثبت و نتیجه پربار لشکریان مومن
- ج) راه استواری ارتش و سپاه [نیاز های مختلف نظامیان]
- د) شرایط فرمانده لشکر [۱۷ ویژگی]
- ه) چهار دستور درباره طرز رفتار با فرماندهان لشکر
- و) ویژگی سران سپاه
- ز) سبب بقای دولت ها ، حکومت ها و مدیریت ها
- ح) علامت خیر خواهی مردم
- ت) تشویق فرماندهان لشکر
- ی) آنچه در خصوص کوشش افراد باید لحاظ کرد
- ک) راه حل مشکلات ، ارجاع به خدا و رسول و اولی الامر

اقشار مختلف جامعه [هفت دسته و گروه]

@fosselat

وَأَعْلَمَ أَنَّ الرِّعِيَّةَ طَبَقَاتٌ لَا يَصْلُحُ بَعْضُهَا إِلَّا بِبَعْضٍ، وَلَا غِنَى بِبَعْضِهَا عَنْ بَعْضٍ

(ای مالک) بدان مردم یک کشور از گروه های متعددی تشکیل یافته اند که هر یک جز بهوسیله دیگری اصلاح و تکمیل نمی شود و هیچ کدام از دیگری بی نیاز نیست.

گروهی لشگریان خداوند هستند

1- فَمِنْهَا جُنُودُ اللَّهِ

گروه دیگری نویسندگان عمومی و خصوصی هستند

2- وَمِنْهَا كُتَّابُ الْعَامَّةِ وَالْخَاصَّةِ

جمع دیگری قضاة عدل و دادگسترند

3- وَمِنْهَا قُضَاةُ الْعَدْلِ

عده دیگری عاملان انصاف و مدارا (و کارگزاران حکومت) هستند.

4- وَمِنْهَا عُمَّالُ الْإِنصَافِ وَالرِّفْقِ

و قشری دیگر اهل جزیه و خراج از غیر مسلمانان هستند که در پناه حکومت اسلامی زندگی می کنند و گروهی از مسلمانان

5- وَمِنْهَا أَهْلُ الْجَزِيَّةِ وَالْخَرَاجِ مِنْ أَهْلِ الذِّمَّةِ وَمُسْلِمَةِ النَّاسِ

جمع دیگری تاجران و صنعت گران اند.

6- وَمِنْهَا التُّجَّارُ وَأَهْلُ الصَّنَاعَاتِ

7- وَمِنْهَا الطَّبَقَةُ السُّفْلَى مِنْ ذَوِي الْحَاجَةِ وَالْمَسْكِنَةِ

گروه دیگر طبقه پایین اجتماع از نیازمندان و محرومان

=> وَكُلٌّ قَدْ سَمَى اللَّهُ لَهُ سَهْمَهُ وَوَضَعَ عَلَى حَدِّهِ فَرِيضَةً فِي كِتَابِهِ أَوْ سُنَّةِ نَبِيِّهِ (صلى الله عليه وآله) عَهْدًا مِنْهُ

عِنْدَنَا مَحْفُوظًا

خداوند برای هر کدام از این گروه ها سهمی مقرر داشته و در کتاب خود یا سنت پیغمبر (صلى الله عليه وآله) وظیفه جداگانه ای تعیین کرده که به صورت عهدی از سوی او در نزد ما محفوظ است.

اثرات مثبت و نتیجه پر بار لشکریان مومن

@fosselat

فَالْجُنُودُ، بِإِذْنِ اللَّهِ

1- حُصُونُ الرَّعِيَّةِ

2- وَزَيْنُ الْوُلَاةِ

3- وَعِزُّ الدِّينِ

4- وَسُبُلُ الْأَمْنِ

5- وَلَيْسَ تَقُومُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِهِمْ. و قوام رعیت جز به وسیله آنها ممکن نیست.

اما سپاهیان - به اذن پرودگار -

دژها و پناهگاه های رعیت

و زینت زمامداران

و عزت دین

و راه های امنیّت اند

نکته : از آنجایی که نیروی نظامی و انتظامی مهمترین رکن جامعه است ، از آن شروع می کند

راه استواری ارتش و سپاه [نیازهای مختلف نظامیان]

@fosselat

ثُمَّ لَا قِوَامَ لِلْجُنُودِ إِلَّا بِمَا يُخْرِجُ اللَّهُ لَهُمْ مِنَ الْخَرَاجِ

سپس استواری و قوام سپاهیان جز به وسیله خراج امکان پذیر نیست،

- اهمیت اخذ مالیات

الَّذِي هَمَانِ چیزی که

۱- نیازهای میدان جنگ مانند سلاح و مرکب: يَقْوُونَ بِهِ عَلَى جِهَادِ عَدُوِّهِمْ

برای جهاد با دشمن به وسیله آن تقویت می شوند

۲- تامین ضروریات زندگی: وَيَعْتَمِدُونَ عَلَيْهِ فِيمَا يُصْلِحُهُمْ

و برای اصلاح خود به آن تکیه می کنند

۳- امور رفاهی: وَيَكُونُ مِنْ وَّرَاءِ حَاجَتِهِمْ

و با آن نیازمندی های خویش را برطرف می سازند

@fosselat

سخننان امیر مومنان علی (ع) به فرماندهان نظامی و انتظامی

شرایط فرمانده لشکر [۱۷ ویژگی]

الف (خیر خواه تر ، پاک دامن تر و بردبار تر (1 و 2 و 3)

ب (دیر خشم تر و پوزش پذیر تر (4 و 5)

ج (اوصاف فرماندهان با شخصیت ، شجاع و پر استقامت (6 الی 9)

د (کسانی که باید با آنان ارتباط برقرار کرد (10 الی 17)

=> دلیل پیوند با افراد صالح

شرایط فرمانده لشکر [۱۷ ویژگی]

الف خیر خواه تر، پاک دامن تر و بردبار تر (1 و 2 و 3)

@fosselat

فرمانده سپاهت را کسی قرار ده که

در نزد تو به خدا و پیامبر و امامت از همه خیرخواه تر

و از همه پاک دل تر

و عاقل تر باشد

فَوَلِّ مَنْ جُنُودِكَ :

1- أَنْصَحَهُمْ فِي نَفْسِكَ
لِلَّهِ
وَلِرَسُولِهِ
وَلِإِمَامِكَ،

2- وَأَنْقَاهُمْ جَنِيًّا

3- وَأَفْضَلَهُمْ حِلْمًا

- برکات اوصاف سه گانه بالا

اولا : فرمانده لشکر تنها به فکر پیشرفت آیین حق و عظمت پیامبر و پیروزی امام باشد

ثانیا : خالصانه و مخلصانه در این راه بکوشد

ثالثا : با بردباری و عقل و درایت کافی امور لشکر را سامان بخشد

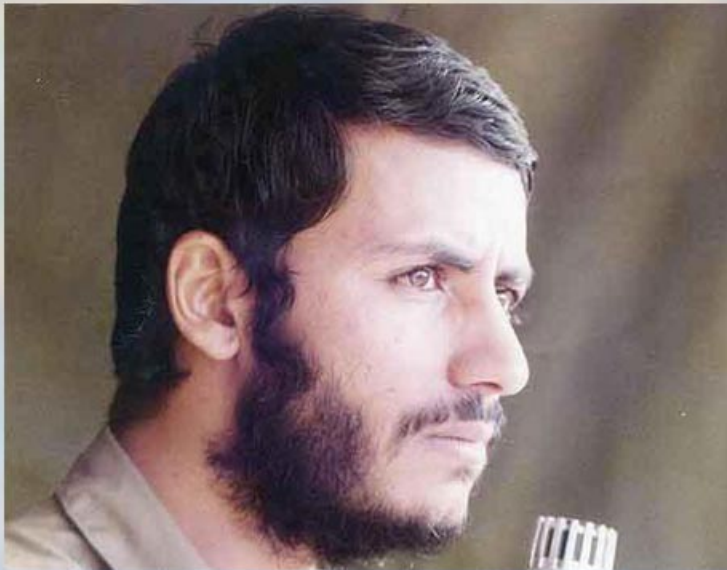
شرایط فرمانده لشکر [۱۷ ویژگی]

ب دیر خشم تر و پوزش پذیر تر (4 و 5)

@fosselat

مِمَّنْ 4- يُبْطِئُ عَنِ الْغَضَبِ
5- وَيَسْتَرْيْحُ إِلَى الْعُذْرِ

(فرمانده لشکر تو باید) از کسانی که دیر
خشم می گیرد و زود عذر می پذیرد، باشد

شرایط فرمانده لشکر [۱۷ ویژگی]

ج اوصاف فرماندهان با شخصیت، شجاع و پر استقامت (۶ الی ۹)

6- وَيَرَأْفُ بِالضُّعْفَاءِ

7- وَيَنْبُو عَلَى الْأَقْوِيَاءِ

8- لَا يُثِيرُهُ الْعُنْفُ

9- وَلَا يَقْعُدُ بِهِ الضَّعْفُ

کسی باشد که نسبت به ضعیفان رئوف و مهربان
و در برابر زورمندان پر قدرت باشد،

کسی که مشکلات، او را از جا به در نمی برد و
ضعف، او را به زانو در نمی آورد.

@fosselat

شرایط فرمانده لشکر [۱۷ ویژگی]

کسانی که باید با آنان ارتباط برقرار کرد (۱۰ الی ۱۷)

@fosselat

سپس به سراغ کسانی برو که دارای
شخصیت و اصالت خانوادگی

از خاندان های صالح و خوش سابقه

و دارای برازندگی و شجاعت
و سخاوت و کرم باشند

- ثُمَّ الصَّقُّ بِذَوِي 10- المُرُوءَاتِ
- 11- وَالْأَحْسَابِ،
- 12- وَأَهْلِ الْبُيُوتَاتِ الصَّالِحَةِ،
- 13- وَالسَّوَابِقِ الْحَسَنَةِ
- ثُمَّ أَهْلِ 14- النَّجْدَةِ
- 15- وَالشَّجَاعَةِ
- 16- وَالسَّخَاءِ
- 17- وَالسَّمَاحَةِ

شرایط فرمانده لشکر [۱۷ ویژگی]

کسانی که باید با آنان ارتباط برقرار کرد (۱۰ الی ۱۷)

@fosselat

== دلیل پیوند با افراد صالح

فَانَّهُمْ
جِمَاعٌ مِنَ الْكَرَمِ
وَشُعَبٌ مِنَ الْعُرْفِ

زیرا آنها کانون کرامت و شاخه های
نیکی و شایستگی هستند.

چهار دستور درباره طرز رفتار با فرماندهان لشکر

@fosselat

سپس کارها (و مشکلات و نیازهای) آنها را بررسی کن آن گونه که پدر و مادر از فرزندشان تفقد می کنند. هرگز نباید چیزی که آنها را به وسیله آن تقویت کرده ای در نظر تو بزرگ آید و نیز نباید لطف و محبتی را که درباره آنها ابراز می داری، هرچند کوچک باشد حقیر بشمرد. این امر آنها را به خیرخواهی و حسن ظن نسبت به تو وادار می کند (و پیوندهای عاطفی را محکم می سازد). هرگز تفقد و تلاش برای اصلاح امور کوچک آنها را به سبب تکیه کردن بر اصلاح امور کلی آنها رها مساز؛ زیرا رفع نیازهای کوچک برای خود جایگاهی دارد که از آن بهره مند می شوند همان گونه که رفع نیازهای مهم موقعیتی دارد که از آن بی نیاز نخواهند بود.

اول: ثُمَّ تَفَقَّدُ مِنْ أُمُورِهِمْ مَا يَتَفَقَّدُ الْوَالِدَانِ مِنْ وَلَدِهِمَا

دوم: وَلَا يَتَّفِقَمَنَّ فِي نَفْسِكَ شَيْءٌ قَوَّيْتَهُمْ بِهِ

سوم: وَلَا تَحْقِرَنَّ لُطْفًا تَعَاهَدْتَهُمْ بِهِ وَإِنْ قَلَّ

=> فَإِنَّهُ دَاعِيَةٌ لَهُمْ إِلَى ————— بَذْلِ النَّصِيحَةِ لَكَ

وَحُسْنِ الظَّنِّ بِكَ

چهارم: وَلَا تَدْعُ تَفَقُّدَ لَطِيفِ أُمُورِهِمْ اتِّكَالًا عَلَى جَسِيمِهَا

=> فَإِنَّ ————— لِلْيَسِيرِ مِنْ لُطْفِكَ مَوْضِعًا يَنْتَفِعُونَ بِهِ

وَلِلْجَسِيمِ مَوْقِعًا لَا يَسْتَعْنُونَ عَنْهُ.

@fosselat

وَلْيَكُنْ أَثَرُ رُءُوسِ جُنْدِكَ عِنْدَكَ

برترین فرماندهان لشکر نزد تو باید کسانی باشند که

مَنْ وَاسَاهُمْ فِي مَعُونَتِهِ،

در کمک به سپاهیان بیش از همه مواسات کنند

وَأَفْضَلَ عَلَيْهِمْ مِنْ جِدَّتِهِ،

و از امکانات خود بیشتر به آنان کمک نمایند،

بِمَا يَسَعُهُمْ وَيَسَعُ مَنْ وَرَاءَهُمْ مِنْ خُلُوفِ أَهْلِيهِمْ،

به اندازه ای که هم نفرات سربازان و هم کسانی که تحت تکفل آنها هستند به خوبی اداره شوند؛

حَتَّى يَكُونَ هَمُّهُمْ هَمًّا وَاحِدًا فِي جِهَادِ الْعَدُوِّ

به گونه ای که همه آنها به یک چیز بیندیشند و آن جهاد با دشمن است،

بیان علت دستور بالا = فَإِنَّ عَطْفَكَ عَلَيْهِمْ يَعْطِفُ قُلُوبَهُمْ عَلَيْكَ

زیرا محبت و مهربانی تو به آنان قلب هایشان را به تو متوجه می سازد.

سبب بقای دولت ها ، حکومت ها و مدیریتها [چشم روشنی زمامدار و راه رسیدن به آن]

@fosselat

(بدان) برترین چیزی که موجب روشنایی چشم

زمامداران می شود برقراری عدالت در همه بلاد و

آشکار شدن علاقه و محبت رعایا به آنهاست

وَإِنَّ أَفْضَلَ قُرَّةِ عَيْنِ الْوَلَاةِ

اسْتِقَامَةُ الْعَدْلِ فِي الْبِلَادِ،

وَزُطُورُ مَوَدَّةِ الرَّعِيَّةِ.

* عوامل ظهور مودت و محبت مردم :

وَإِنَّهُ لَا تَظْهَرُ مَوَدَّتُهُمْ إِلَّا بِسَلَامَةِ صُدُورِهِمْ

و محبت و علاقه رعایا نسبت به آنها جز با پاکی دل هایشان (و بر طرف شدن هرگونه سوء ظن به زمامداران) آشکار نمی شود

@fosselat

وَلَا تَصِحُّ نَصِيحَتُهُمْ إِلَّا بِـ حَيْطَرِهِمْ عَلَى وُلاةِ الْأُمُورِ،

وَقِلَّةِ اسْتِثْقَالِ دُولِهِمْ

وَتَرَكِ اسْتِبْطَاءِ انْقِطَاعِ مُدَّتِهِمْ

خیرخواهی آنها در صورتی کاملاً مفید واقع می شود که با میل خود گرداگرد زمامداران جمع شوند و حکومت آنها بر ایشان سنگین نباشد و انتظار پایان گرفتن مدت حکومتشان را نکشند

تشویق فرماندهان لشکر

@fosselat

الف (مادی) :

فَافْسَحْ فِي أَمَالِهِمْ

بنابراین میدان آرزوها را (برای زندگی) در برابر سپاهت وسعت بخش (و نیازهای آنها را از این نظر تأمین کن)

ب (روانی) :

وَوَاصِلٌ فِي حُسْنِ الثَّنَاءِ عَلَيْهِمْ
وَتَعْدِيدِ مَا أَبْلَى ذُؤُ الْبَلَاءِ مِنْهُمْ

پیوسته آنها را تشویق نما و پیایی کارهای مهمی را که افرادی از آنها انجام داده اند برشمار،

*- ثمره یاد کردن از کارهای خوب

=> فَإِنَّ كَثْرَةَ الذِّكْرِ لِحُسْنِ أَعْمَالِهِمْ
تَهْزُ الشُّجَاعَ وَتَحَرِّضُ النَّائِلَ

=> إِنْ شَاءَ اللَّهُ

زیرا یادآوری کارهای نیک آنها افراد شجاعشان را به فعالیت بیشتر وامی دارد و کم کاران را به کار تشویق می کند. ان شاءالله.

آنچه در خصوص کوشش افراد باید لحاظ کرد

ثُمَّ اعْرِفْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ مَا أْبَلَىٰ
وَلَا تَضْمَنْ بِلَاءَ امْرِئٍ إِلَىٰ غَيْرِهِ
وَلَا تُقْصِرَنَّ بِهِ دُونَ غَايَةِ بِلَائِهِ

وَلَا يَدْعُونَكَ — شَرَفُ امْرِئٍ إِلَىٰ أَنْ تُعْظِمَ مِنْ بِلَائِهِ مَا كَانَ صَغِيرًا
وَلَا ضَعْفُهُ إِلَىٰ أَنْ تَسْتَضَعِرَ مِنْ بِلَائِهِ مَا كَانَ عَظِيمًا

سپس باید ارزش زحمات هر یک را به دقت بشناسی و هرگز کار خوب کسی را به دیگری نسبت ندهی و ارزش خدمت او را کمتر از آنچه هست به حساب نیآوری. مبادا شخصیت کسی موجب این شود که کار کوچکش را بزرگ بشماری و یا کوچکی مقام کسی سبب گردد که خدمت پر ارجش را ناچیز به حساب آوری.

راه حل مشکلات، ارجاع به خدا و رسول و اولی الامر

@fosselat

امور مهمی که بر تو، سنگین می شود و در کارهای مختلف، مشتبه و پیچیده می گردد به خدا و پیامبر بازگردان (و از گفته آنها برای کشف احکام کمک بگیر). خداوند متعال به گروهی که دوست دارد آنها را ارشاد و راهنمایی کند چنین فرموده:

ای کسانی که ایمان آورده اید اطاعت کنید خدا را و اطاعت کنید پیامبر (خدا) و پیشوایان (معصوم) خود را و اگر در چیزی اختلاف کردید آن را به خدا و رسولش ارجاع دهید (و از آنها داوری بطلبید).

باز گرداندن به خدا به معنای تمسک جستن به قرآن کریم و گرفتن دستور از آیات محکمت آن است و باز گرداندن به پیامبر همان تمسک به سنت قطعی و مورد اتفاق آن حضرت است که اختلافی در آن نیست.

وَأَزِدُّ إِلَى اللَّهِ
وَمَا يُضِلُّكَ مِنَ الْخُطُوبِ
وَيَشْتَبِهُ عَلَيْكَ مِنَ الْأُمُورِ
فَقَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِقَوْمٍ أَحَبَّ إِرْشَادَهُمْ:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا
أَطِيعُوا اللَّهَ
وَأَطِيعُوا
الرَّسُولَ
وَأُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ
فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ
وَالرَّسُولِ) (نساء 59)

فَإِلَّا فَالرُّدُّ إِلَى اللَّهِ الْأَخْذُ بِمُحْكَمِ كِتَابِهِ،
وَالرُّدُّ إِلَى الرَّسُولِ الْأَخْذُ بِسُنَّتِهِ الْجَامِعَةِ غَيْرِ الْمُفَرَّقَةِ.